

Militaire Spectator.

Vrijdag, den 5^{den} Julij.

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, bij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2,25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle inzendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*.

VOORWOORD.

Was onze aandacht in *Spectators* eersten jaargang minder op de belangen en behoeften van het leger gerigt, dan hebben wij daarvan de redenen, in den afscheidsgroet aan zijne lezers, ontvouwd; de gebeurtenissen en omstandigheden die, bij de intrede van zijnen nieuwen jaarkring, in het veld zijner beschouwing kunnen gerekend worden te vallen, schijnen echter aan te duiden, dat onze aandacht, in dat opzigt, minder afgetrokken zal kunnen of mogen zijn. Naauwelijks was het: «er bestaat eene voorloopige schikking» van mond tot mond kunnen gaan; naauwelijks had deszelfs weérklank in alle de gedeelten van het vaderland zich kunnen doen hooren, of reeds gingen er stemmen op - zoo het heet, *in het belang der natie* - om een vonnis in te roepen, hetwelk reeds eenmaal, de gewapende magt van onzen Staat (na het sluiten van het *barrière traktaat*) moest ondergaan, en dat men welligt nog eens zoude willen hernieuwen. Reeds schijnt men te hebben willen vergeten dat het leger, in de dagen toen men het vaderland *in* het leger zocht, onmiskembare regten heeft verworven, die ten minste genomen, in oogenblikken, waarin de rust nog slechts van het *wijfelbare voorloopige* afhangt, al was het slechts voor het *decorum*, moesten geëerbiedigd zijn geworden. Wij zullen in deze oogenblikken niet uitweiden over den indruk, welken enkele losse gezegden, uitgesproken op plaatsen, waarin men gewoon is 'slands belangen te overwegen, bij velen hebben gemaakt; wij roepen slechts op dezelve de opmerkzaamheid onzer lezers in, om daaraan het gewigt te hechten, dat er aan gehecht moet worden, willen zij, als een gedeelte uitmakende van het leger, niet het pligtmatig gevoel

van eigen waarde miskennen. Ja, vele omstandigheden schijnen aan te duiden, dat *Spectator* aan zijne roeping zal worden herinnerd, namelijk om als tolk op te treden van iets, dat men nu nog, en toch wel verkeerd genoeg, als geheel passief wil beschouwd hebben: het leger heeft in de laatste drie jaren onzer geschiedenis eene te actieve rol gespeeld, dan dat eenige gekunstelde woorden, eenige gezochte uitdrukkingen, welke voor eenige oogenblikken op de hartstogten kunnen werken, doch welker invloed nimmer duurzaam kan zijn, die rol zoude kunnen doen vergeten. Doch om die taak met waardigheid te vervullen, om verworvene en erkende regten, met gepasten ernst en vrijmoedigheid, te verdedigen, zal eene algemeene medewerking onze pogingen moeten ondersteunen, waartoe wij dan ook nogmaals eene algemeene uitnoodiging aan het leger rigten.

Immers zal het nu wel niet meer noodig zijn, de grootte en omvang te schetsen van den invloed, welken de periodieke geschriften, op de algemeene en bijzondere belangen uitoefenen. Handel, nijverheid, ja, alle takken van bestaan en van het maatschappelijk leven vinden in Nederland tolken, die derzelver belangen weten voor te dragen, en uit een te zetten; alleen het leger van den Staat moest dit voorregt missen. In de wetgevende kamers, bij andere constitutionele gouvernementen, merken wij eene zekere verhouding, in derzelver zamenstellingen, op, die de *eigenaardige belangen* der gewapende magt met de algemeene belangen in evenwigt doet houden. Hoe dikwerf hebben wij dezelve in de Fransche wetgevende kamers niet zien bepleiten, en hoe dikwerf heeft niet de krachtvolle taal van ingewijden, de voorstellen van dat gouvernement, ten nutte der krijgslieden, als wetten doen aannemen, welke bij

mis van ingewijden in het krijgsvak, zouden verworpen zijn? En wanneer wij dan zestien jaren terug zien, om de geschiedenis onzer wetgevende kamers aan eene onpartijdige beschouwing te onderwerpen, dan moet men afvragen, wie voerde dáár het woord, om belangen voor te dragen, die alleen door den krijgsman konden gekend en verdedigd worden? In andere vakken, vonden de voordragten van het gouvernement, naar omstandigheden, meerdere of mindere ondersteuning; alleen in dat voor het krijgswezen, stond hetzelve alleen, en dan nog ontbrak er meestijds een deskundig orgaan. Van het evenwigt, (het eenigste voordeel van constitutionele regeringen) dat tusschen alle de magten van den Staat, en het volk, bestond, was alzoo het leger *de fait* uitgesloten; waarom? omdat men hetzelve hier te lande, tegen over den zoogenaamden wil van het volk, geheel als passief wilde beschouwd hebben. Er ontbrak ook een periodiek orgaan, om de belangen van het leger voor te staan en te verdedigen, 't welk de zoogenaamde liberale oppositie, zoowel tegen het gouvernement als tegen het volk, vermeed, met de, den krijgsman eigene, vrijmoedigheid, zonder daarom het wetenschappelijke uit het oog te verliezen. Daarop heeft datzelfde leger eenige regten verkregen, en met drie vooruitzigten beginnen wij *Spectators* nieuwen jaarkring.

(De Redactie.)

B I J D R A G E

TOT DE

DENKBEELDEN EENER TOEKOMSTIGE ZAMENSTELLING VAN HET NEDERLANDSCHE LEGER.

Onder de schoonste gevolgen der nieuwere krijgs- en staatkunde, behoort gewis gerekend te worden, het besef hetwelk, als het ware, thans elk beschaafd volk is eigen geworden, dat de grond welke men vrij en onafhankelijk wil bewonen, ook door de inwoners zelve moet verdedigd worden. Uit dit zoo eenvoudige denkbeeld vloeide zeer eigenaardig eene geheele herschepping van het verdedigings-stelsel en van de samenstelling der legers, voor verschillende landen, voort. Dáár waar men vroeger vermeende de verdediging des vaderlands geheel of ten deele aan vreemde in dienst genomen troepen te kunnen overlaten, en zelfs met een oog van minachting op de edele krijgsmansrok nederzag, werd zonder moeite niet alleen, maar wat meer zegt, met algemeene toejuiching het stel-

sel der nationale militia ingevoerd. Mogt ook al hier en daar, het eene of andere nevelachtige brein, in de wetsbepaling dienaangaande, de voortdoring zien van de overal zoo met ganscher hart gehate Fransche conscriptie, en met ter zijde stelling van de belangen voor welke men zich nu of toenmaals wapende, alleen het zakelijke, het gedwongen dragen van wapens, in het oog worden gehouden; ja mogt ook al een anders braaf mensch, doch de krijgsmanstand alleen uit zijn boekvertrek kennende, in den genomen maatregel de voortplanting zien der zedeloosheid; het Nederlandsche volk vereenigde zich des niet te min met hart en ziel met het denkbeeld, om voortaan hoofdzakelijk door 'slands kinderen den geboortegrond te doen verdedigen.

Bij de grondwet van 1814 en later bij die van 1815, werd dan ook als eene hoofdwaarheid ter neder gesteld, dat het de plicht van elk Nederlander was, om des gevorderd, voor de verdediging van het vaderland de wapens aan te gorden, terwijl al verder de landmagt van den Staat verdeeld werd in zoogenaamde linie-troepen, nationale militia en schutterijen.

Toen bij de vereeniging met België het leger van het Koninkrijk der Nederlanden, op eene eenvormige leest werd geschoeid, bekwam de infanterie 15 bataillons nationale militia en 17 bataillons van linie; de artillerie 6 bataillons der eerste en 4 der laatste, behalve een korps rijdende artillerie geheel uit vrijwilligers bestaande.

De kavallerie eerstelijk geheel uit vrijwilligers zamengesteld, onderging reeds weinig tijds daarna eene gedeeltelijke verandering, althans de zware, door twee eskadrons N. M. met twee andere van linie tot eene afdeeling te vereenigen.

De bestaande korpsen der infanterie werden in 1816 tot afdeelingen vereenigd, en wel door drie bataillons N. M. met een bataillon van linie onder het bevel van een kolonel te brengen.

Weldra bleek het ondertusschen, dat men de toen plaats hebbende samenstelling niet voor doelmatig hield, en wel hoofdzakelijk, doordien de bataillons van linie zich niet dan bezwaarlijk voltallig konden houden, en ook alzoo die der N. M. geene genoegzame kern bezaten om niet jaarlijks als het ware aan eene geheele vernieuwing bloot gesteldn te zijn. Ten gevolge hiervan, werd de wet van December 1818 uitgevaardigd, waarvan eene der hoofdgevolgen was dat de 17 bataillons van linie in de 51 der N. M. werden ingedeeld, om met deze 17 afdeelingen uit te maken.

Op dezen voet verbleef het leger, wat de infanterie aangaat, tot dat in 1829 de vier regimenten Zwitsers gelicencieerd werden, en door de oprigting der afdeeling grenadiers en bataillons jagers, alsmede der 18de afdee-

ling, en eene geheel vernieuwde zamenstelling der bataillons, afdeelingen, brigaden en divisien, aan hetzelfde de zamenstelling gegeven werd, welke het bij het begin des Belgischen opstands bezat.

Het sinds dat oogenblik bestaande Nederlandsche leger mag men beschouwen als eene buitengewone krachtontwikkeling; uit hetzelfde zal evenwel vroeger of later, het echt vaderlandsche leger, gewild bij de grondwet, en de wensch van vorst en volk, moeten, doch ook gewis kunnen worden zamen gesteld.

De hoofdzaak hierbij, de toekomstige zamenstelling, zal hoofdzakelijk nederkomen, op het goed en grondig weten wat men wil, en alsdan, met de zoo voortreffelijke voorhanden middelen, den meesten woeker uit te oefenen, om hierdoor de handhaving der onafhankelijkheid, de belangen van den krijgsmansstand, en der aan het departement van oorlog toegekende sommen met elkander op het doeltreffends te verbinden.

Verschillende vragen doen zich achtereenvolgend hierbij voor, en wel onder anderen eerstelijk: of het nuttig ja wenschelijk zij, dat men korpsen infanterie bezitte, geheel alleen uit vrijwillig aangeworvene manschappen bestaande.

Ten tweede: zoo ja, bestaat dan de gegronde hoop, om met de tegenwoordig in werking zijnde wet op de N. M. dergelijke vrijwillig aangeworvene korpsen voltallig te houden; en zoo dit niet het geval is, zoude er dan weinige doch genoegzame maatregelen kunnen genomen worden, om zonder te veel in tegenstand te komen met den nog bestaanden geest des volks, deze vrijwillige werving te verbeteren.

De eerste vraag beantwoordende, merken wij het volgende op. Wie onzer heeft niet bij de uitbarsting des Belgischen opstands het ontbreken van meerdere geoefende en bejaarde infanterie betreurd, en welke gewigtige diensten zouden deze destijds niet hebben kunnen bewijzen, waartoe onze nog niet voltallig zijnde bataillons, alstoen nog buiten staat, en later, toen zij voltallig waren, door verraad ongeschikt waren. Met ter zijde stelling van alle andere, ten voordeele pleitende redenen, waarvan er sommige evenwel bij een zoo zeer finantieel volk als het onze, wel eens zeer zwaar konden wegen, en ons alleen tot deze eenige, -eene daadzaak nog zoo versch in het geheugen, -bepalende, vragen wij, of het ook niet voor onzen herboren staat nuttig, wenschelijk ja noodzakelijk zij, dat het bestuur eenige keurkorpsen bezitte, onder welken naam dan ook, waarvan de manschappen door meerdere dienstjaren en ondervinding ten allen tijde gereed zijn, om in geheel voltallige bataillons aan hetzelfde den steun der wapenen te verleenen?

Van andere wapens, -artillerie en kavallerie, -niet sprekende, gelooven wij met gerustheid te mogen zeggen: ja

het bestaan van geheel uit vrijwilligers te zamen gestelde korpsen is nuttig en noodzakelijk.

Betreffende de tweede vraag, gelooft men ook naar de lessen der ondervinding te mogen verwijzen. In de eerste jaren na de omwenteling van 1813 waren er gewis nog eenige korpsen, onder andere de jager-bataillons, welke geene de minste moeite hadden om zich voltallig te houden. Bijzondere oorzaken, aan deze korpsen alleen eigen, droegen hiertoe bij. De overige bataillons van linie waren daarentegen van geringe sterkte, ten minste het meerendeel, en langzamerhand verminderden dezelve, terwijl het zelfs te vreezen was dat, bij het uitgeven der eerste paspoorten in 1820, na geëindigde zes eerste dienstjaren, een aanmerkelijk getal vrijwilligers de korpsen zoude verlaten, en daardoor gezegde bataillons den laatsten knak zouden krijgen.

Bij de sinds 1819 bestaande 17 afdeelingen werd wel onder de sterkte der kompagnien een zeker getal mogelijke vrijwilligers gerekend, doch ook in het verkrijgen hiervan vond men zich over het algemeen te leur gesteld. Ja, niettegenstaande het bestuur door verschillende wel ingeziene aanmoedigingen, en door gunstige vooruitzichten aan den afgeleefden soldaat te openen, gezegde vrijwillige werving op alle mogelijke wijze trachtte te bevorderen, zoo was toch, wat de infanterie aangaat, welke wij hier eeniglijk bedoelen, het aantal vrijwillig in dienst tredende of blijvende manschappen, zeer gering.

Voor hem die het *mechaniek* onzer jaarlijks naar huis keerende, en terzelfder tijd geheel nieuw opkomende ligtingen gade sloeg, was ook dit verschijnsel geenszins vreemd. Telken jare bestonden al de afdeelingen voor eenige weken, uit een duizendtal recruten en vrijwilligers. Zoo lang de eerstgemelden niet geheel geoefend waren, moesten alle garnizoens- of kaserne-diensten door de laatsten worden waargenomen. Dit, wat betreft de soldaten, was reeds zeer ontmoedigend, doch gemeld nadeel werd nog veel bezwarender voor de onder-officieren en korporaaals, die nimmer konden zeggen met hun werk gedaan te hebben, alzo naauwelijks de laatste ligting hare volledige cursus had afgehoopen, of men moest zich weder gereed maken, hetzelfde a, b, c met anderen te beginnen. Waar was in dit geval de eindpaal van al hun streven, voor een krijgsman zoo noodzakelijk?

Voegt men nu bij het boven gezegde de mogelijkheid, welke aan elk jong mensch was overgelaten, om bij eene bepaalde lust en opgewektheid tot de dienst, tevens zijne geldelijke belangen te behartigen, door het optreden als plaatsvervanger in de nationale militie, dan zal het wel geenzins verwondering hebben gebaard, dat in zoo weinige korpsen van het Nederlandsche leger, het gemelde aantal vrijwilligers voltallig konde gehouden worden.

Uit de aangehaalde lessen der ondervinding, vermeenen wij met grond te mogen afleiden, dat, ook nu nog en onder de bestaande wetgeving, er niet aan te denken valt, om in Nederland afzonderlijke korpsen infanterie van linie op te rigten en voltallig te houden. Dat het oprigten mogelijk zij, bij eene afdanking der schutterijen, stemmen wij toe, doch dan zal tevens, indien deze maatregel in zich zelve niet den doodsteek vinde, de zamenstelling van het leger, benevens de wetten, op de nationale militie en schutterijen, aanzienlijke wijzigingen moeten ondergaan; en dit brengt ons van zelve op de beantwoording der derde vraag.

Zoo als wij vroeger aanmerkten, is in het vooruitzigt hetwelk elk tot de dienst geschikt persoon bezit, om als plaatsvervanger eenige honderde guldens te verdienen, en om dit zelfs twee en driemaal te herhalen, zoo als menigvuldige voorbeelden hebben aangetoond, eene der hoofdoorzaken te zoeken, dat in een land als het onze, alwaar vooral in de land-provincien, de krijgsmilitie vroeger zeer gezocht was, de vrijwillige werving in de laatste jaren van de vereeniging met België geene betere uitkomsten opleverde. Die zich ondertusschen het schoone, hoewel kleine Hollandsche leger van *Lodewijk Napoleon* herinneren, zouden kunnen getuigen, hoezeer toenmaals de krijgsmansrok in eere was.

Zoo lang deze wetsbepaling, -de mogelijkheid om zich in de nationale militie te doen vervangen, -bestaan blijft, zal ook het hieruit voortvloeiende gebrek aan vrijwillige korpsen zijne volle kracht behouden. Ondertusschen met de nog plaats hebbende volks-denkebeelden op het stuk der nationale militie, mag men er voor als nog niet aan denken, om ook ten dezen opzichte verandering te verwachten. De tegenwoordige toestand evenwel, de meerdere bekendwording met het krijgswezen, de menigvuldige vrijwilligers welke zich in alle korpsen bevinden, de sints twee jaren onder de wapenen staande schutterijen, en zoo vele andere oorzaken, welke het Nederlandsche volk ook ten deze vrijzinniger hebben doen denken, doen ook gewis hierin eene spoedige verandering van denkebeelden te gemoet zien.

De eendragt, ja de zoo schitterend uitstekende broederschap; het beoogen van een éénig doel door oud en jong, rijk en arm; doch vooral, het bewust zijn dat, zoo thans Nederland aller oogen op zich gevestigd heeft, en zoo ook nu nog, te midden van zoo veel slaafsche voorbeelden van onderwerping aan hersenschimmig of daadwerkelijk gevaar, ons vaderland welligt het eenigste onafhankelijk volk bevat, waarvan de Vorst eene taal kan en mag voeren, hem en zijn volk waardig; het bewust zijn dat dit grootsche en eenige voorregt te danken is aan die gelijkstelling van den beschaafden stand met zijne medeburgers, en aan die gelijkwerkende bedoelingen,

waardoor de burgers van alle rangen thans in reijen en gelederen naast elkander stonden, om voor het oog van geheel de wereld toonen, dat een vrije Nederlander, met ter zijde stelling van rang, stand en geboorte, zijn bloed steeds veil heeft voor dien grond, waarop hij voorregten geniet, thans op andere plaatsen te vergeefs te zoeken; - dit alles vereenigd, herzeggen wij, moet gewis heilzaam werken. Deze, bij het uit zoo vele verschillende grondstoffen te zamen gesteld Nederlandsche leger, thans algemeen heerschende denkebeelden en gevoelens, doen met grond verwachten, dat ook weldra bij onze zoo verlichte landgenooten, minder bekrompene denkebeelden op het stuk der landsverdediging zullen bestaan. Daardoor zal men van zelve in de mindere standen wenschen, en in de beschaafdere met hartgrondige vaderlandsliefde toestemmen, in het doen verdwijnen der mogelijkheid, om zich zoo als nu, bij de nationale militie of schutterijen, te doen vervangen.

Dat ook daarna nog enkele gevallen zullen kunnen aangewezen worden, voor welke het vervangen steeds mogelijk moet zijn, spreekt van zels, en het zal de taak van den wetgever zijn, om hierin de dikwijls zoo uiteen loopende belangen te vereenigen, zonder dit eenige hoofdoel, het algemeene welzijn, uit het oog te verliezen.

Wenschen wij dus, dat weldra omtrent dit gewigtig punt van ons volksbestaan eene geheele omkeering mogelijk zij. De te winnen zaak niet te overrompelen, blijft ook hier evenwel wenschelijk; en bij wijze van *overgang* ware dus welligt eene proeve te nemen, in hoe verre men ook ten deze het te bereikene doel konde naderen; om zoo doende uit den schok der verschillende denkebeelden tot de waarheid te geraken, en hiertoe ware het volgende mogelijk dienstbaar te achten.

Aannemende, dat voor als nog aan zekere dienstplichtigen de vrijheid moet worden gelaten, om zich te doen vervangen, zoo vragen wij evenwel of juist, - omdat ook zonder groote kapitalen te besteden, als nog aan het verlangen hiertoe voldaan kan worden, - niet zoo menig jong mensch, uit den burgerstand of van het platte land afkomstig, als nu, hetzij uit zelfsverlangen, of wel door aanzetting of te ver gedrevene kinderliefde, de pligten vergeet, welke het vaderland op alle deszelfs kinderen heeft doen rusten. Schroomvallig berekent het ouderhart aan hoe veel gevaren van allerlei aard de tot nog toe zoo zorgvuldig opgekweekte jongeling in den krijgsmanstand onderhevig kan zijn. In hunne verbeelding zien zij hem reeds, zoo hij onder de menigvuldige en dagelijksche verleiding niet bezwijkt, terugkeeren, medebrengeende het zaad des verderfs, waarmede in hunne oogen de krijgsmansstand besmet is. Ondertusschen, het ouderlijk hart hier deszelfs bezorgdheid vergevende, zal men gewis de overdrijving van deze wijze van zien toestemmen; althans ook hier leert de ondervinding, dat, voor algemeene bescha-

ving en ontwikkeling, eenige dienstjaren den dikwijls zoo weinig ontbolsterden landbewooner goed en heilzaam veranderen.

De behoefte dus, om aan sommigen de vrijheid te willen laten, zich in de dienst der nationale militie te doen vervangen, zoo veel mogelijk trachtende te vereenigen met de noodzakelijkheid, om dit vervangen zoo zeldzaam mogelijk te zien gebeuren, brengt van zelfs op het denkbeeld, om voor hen, die in de termen vallen van zich te mogen doen vervangen, alleen den weg over te laten, dit door *nummer verwisseling* te doen. Gewis zal de prijs van eene dergelijke in de plaats stelling verre verheven zijn boven den tegenwoordigen meer gebruikelijken; doch juist daardoor zal de zoo algemeene zucht om zich te doen vervangen gefnuikt, en aan de bedoeling der wet tevens voldaan worden, om namelijk de ligting ook werkelijk te trekken uit de geloot hebbende manschappen, en geenzins uit eene menigte plaatsvervangers. Voor hem, die volstrekt behoefte gevoelt zich te doen vervangen, blijft dus doende de gelegenheid hiertoe open, wel is waar tot eenen verhoogden prijs; doch ook door den zoodanigen, die niet verkiest aan de eerste pligt eens staatsburgers, - de geboortegrond te verdedigen, - te voldoen, mag eenig ander ruim gedeelte zijner bezittingen gerust in andere handen worden overgedaan, vooral wanneer deze zelfde nieuwe bezitter zich met den pligt belast, die op den eerstgemelden rust.

Door dus eene enkele zeer eenvoudige verandering in de wet op de nationale militie in werking te brengen, waarbij, in stede van het plaatsvervangen of nummerverwisselen, alleen het laatste worde toegestaan, zullen verschillende belangrijke voordeelen ontspruiten, welke wij hier nog kortelijk zullen aanwijzen:

De geest des volks zal zich meer en meer met het denkbeeld der nationale militie vereenigen.

De ligting zal zijn, jonge lieden van 19 jaren en geen plaatsvervangers; daardoor zal ook van zelfs een betere geest in de troepen der nationale militie ontstaan.

De mogelijkheid zal geboren worden om keurtroepen, geheel uit vrijwilligers bestaande, op te rigten en voltallig te houden.

Door aan deze laatstgemelde korpsen eenige weinige voordeelen toe te kennen, die, ook nog zoo gering, evenwel steeds zeer zwaar in het oog eens soldaats wegen, zullen dezelve tot kweekschool voor goede kaders kunnen verstreken.

En eindelijk, door deze laatstaangevoerde redenen, en het uitroeijen van het zich als soldaat verkoopen, zal de krijgshaftige geest der natie, welke in de laatste vijftien jaar eerder af, dan toegenomen was, doch nu zoo geheel ontwaakt is, blijven bestaan en ruim voeding vinden.

D A G B O E K

VAN HET

HELLWIGSCHE PARTIJGANGERSKORPS.

VAN

DESZELFS OPRIGTING TOT DESZELFS ONTBINDING,
BENEVENS EENIGE TREKKEN UIT HET LEVEN
VAN DEN BEVELHEBBER VAN DAT KORPS.

De oorlog van 1813 heeft, onder vele, denzelven bijzonder kenmerkende voorvallen, ook de wederoprigting van vrijkorpsen ten gevolge gehad; en *Colonel, Czernicheff, Hellwig, Lutzow, Marwitz*, hebben door hunne verrigtingen hunne namen met roem doen kennen. Zij stichtten veel nut; dan nog meer zouden zij zulks gedaan hebben, wanneer zij geheel in den geest der vrijkorpsen waren gebezigd geworden.

Frederik de Groote rigtte gedurende den zevenjarigen oorlog verscheidene vrijkorpsen op; doch de meeste hebben weinig aan de verwachting, die men van dezelve koesterde, beantwoord. Uit overloopers en in dienst tredende krijgsgevangenen, welke daardoor het herkrijgen hunner vrijheid beoogden, organiseert men toch voorzeker slechte vrijkorpsen. Hierbij kwam nog, dat vrijkorpsen, uit hoofde van de betrekkelijk zwakke Pruisische legers, dikwijls aan het hoofdkorps getrokken werden, juist op het oogenblik dat derzelver aanvoerders zich in de gelegenheid bevonden, van eene schitterende coup ten uitvoer te brengen.

De *Franschen*, nooit bijzonder voor het partijgangers systema ingenomen, erkenden echter het nut der korpsen en organiseerden er verscheidene in de veldtogten van 1814 en 1815. Deze hebben echter weinig uitgerigt; aangezien de operatien der krijgvoerende legers aan den oorlog te schielijk een einde maakten, om de ontstane partijgangers korpsen tijd tot organisatie en actie te laten.

De tegenwoordige kolonel *von Hellwig*, kommandant van het 9de Pruisische huzaren regiment, werd in het jaar 1775 te *Brunswijk* geboren. Reeds van zijne vroegste jeugd af, gevoelde hij eene onoverwinnelijke neiging tot den militairen stand, in het bijzonder betoonde hij eene voorliefde voor de kavallerie dienst. Door de zorg van den hertog van *Brunswijk* kwam hij in 1790 bij het huzaren regiment generaal *von Kohler* (een leerling van *Ziethen*), en reeds, in zijne eerste dienstjaren, zag hij zijnen wensch, om den vijand onder de oogen te zien, vervuld. Het regiment maakte een deel uit van het in Frankrijk binnen rukkende Pruisische legerkorps.

De gelegenheid, om zijne roeping tot het door hem gekozen wapen te bewijzen, deed zich voor het eerst op in het jaar 1793, eenige dagen nadat hij kornet was

geworden. Met 15 huzaren tot verkenning uitgezonden, vernam hij, dat in het dorp *Nonweiler*, nabij *Saar-Louis*, 80 Fransche jagers te paard binnen gerukt waren. Het kwam hem doenlijk voor, dezelve met voordeel te overvallen, te meer, dewijl hij kort te voren, een goed voorzien voorwerk, hetwelk met 1 officier en 33 man infanterie bezet was, met zijne huzaren genomen, en de bezetting krijgsgevangen gemaakt had. Het geluk begunstigde deze zijne onderneming zoo zeer, dat hij persoonlijk den kommandant dezer troep gevangen nam, en zijne huzaren meer krijgsgevangenen maakten dan de sterkte van hun detachement bedroeg, terwijl zij eenige vijanden nedersabelden, en de overige uit een jaagden, zonder eenig verlies van hunne zijde.

Kort hierop volgde de vrede van *Bazel*, en er deed zich geene nieuwe gelegenheid op, om bewijs van zijne werkzaamheid te geven, voor het jaar 1806. Alstoen greep hij, met 50 huzaren, bij *Eikrodt*, niet ver van *Eisenach*, eene bijna 600-man sterke eskorte van een transport van 10,200 man Pruisische krijgsgevangenen aan, hieuw hetzelve, met een gering verlies van zijne zijde neder, bevrijdde de gevangenen, betoonde zich hierdoor als een officier van beleid en moed, en werd in de Pruisische armée op eene zeer voordeelige wijze bekend. Bij het regiment, waarin hij toen diende, stond hij als vijfde 2de luitenant, van welken rang de Koning hem tot ritmeester bevorderde, gevende hem een eskadron en schenkende hem de *orde voor militaire verdiensten*.

De kapitulatie van het Pruisische korps in *Lubeck*, waarbij hij zich toenmaals bevond, scheen zijne activiteit een perk te willen stellen, daar de officieren op hun eerewoord, ontslagen werden. Hij begaf zich zonder verwijl, naar *Silezie*, alwaar hij met den graaf *von Gothe*, kolonel en generaal adjudant des Konings, die in last had, om de verdediging van *Silezie* te organiseren, aankwam. *Hellwig* voegde zich op 'sgraven verzoek bij hem (terwijl hij reeds op weg was, om naar Pruisen te gaan) en bekwam kort daarop zijne uitwisseling. Met het begin van het jaar 1807 werd hij door den vorst *von Pless*, tot den Koning te Memel gezonden, ten einde denzelven over den staat van *Silezie* mondeling rapport te doen, hetwelk *Hellwig* ook gelukkig ten uitvoer bragt; daar hij de Fransche armée omging, bij welke gelegenheid hij nog den slag van *Eylau*, en de beide gevechten bij *Ostrolenka* vrijwillig mede maakte, komende vervolgens behouden bij den vorst *von Pless*, in *Silezie* terug. Kort na zijne terugkomst, kwam het, bij *Kaslitz*, niet ver van *Glatz* tot een gevecht, waarin hij de dienst van adjudant van den overste *von Gothe*, verrigtte. Hij kreeg hier een schot in de linkerhand, terwijl hij, tot de overwinning op de vereenigde *Wurtembergers* en *Beijerschen*, naar luid der officiële rapporten, het zijne had

bijgedragen. Hij bragt de wijkende Pruisische kavallerie tot staan, plaatste zich aan derzelve spits, en weerde hierdoor de veel sterkere Beijersche kavallerie niet alleen af, maar viel dezelve aan en redde alzoo het bijna verloren geschut. Na den vrede bekwam hij een eskadron van het 2de Silezische huzaren regiment.

Toen in het jaar 1812 een Pruisisch hulpkorps deel aan den oorlog der Franschen tegen de Russen nemen moest, trof het den toenmaligen majoor *von Hellwig*, om in het vaderland te blijven, en het bevel over de niet mede naar Rusland marcherende 2 eskadrons van het 2de Silezische huzaren regiment te voeren, welke in het begin van 1813 te *Strehlen* in *Breslau* stonden.

De gansche ommekeer der staatkundige gebeurtenissen, bewerkt door de vernietiging der Fransche armée in Rusland, door den overgang van den generaal *York*, en door de deelneming van *Pruissen* aan den oorlog tegen Frankrijk, vorderde eene spoedige mobielmaking van het Pruisische leger. Majoor *von Hellwig* kreeg last, om den 15 Februarij 1813 met zijne 2 eskadrons van *Strehlen* naar *Leobschutz* te marcheren, en dezelve mobiel te maken. Reeds den 10 Maart kwam het bevel om op te breken, en te velde te trekken. Den 10 Maart marcheerden de 2 eskadrons over *Neustadt* naar *Neisse*, en vereenigden zich met de insgelijks terug geblevene 2 eskadrons van het 1ste Silezische huzaren regiment. Reeds den eersten dag trof majoor *von Hellwig* het ongeluk, door eenen val van zijn prard, zijn regter been te breken; evenwel verliet hij zijne troepen niet, maar volgde dezelve op eenen wagen. Den 10den April kreeg hij bevel om met zijne eskadrons voorwaarts tusschen *Erfurt* en *Maagdenburg* tegen den vijand te trekken.

Den 11den April brak de majoor, aan gemelden last gevolg gevende, van Naumburg op, en marcheerde naar *Herrn-Gossersstedt*, van waar hij eene kleine partij naar *Weissensee* afzond, die aldaar 2 officieren, 1 regiments arts en 14 man gevangen namen.

Den 12den April marcheerde hij van *Herrn-Gossersstedt*, ten einde zich naar de omstreken van *Maagdenburg* te begeven. Juist een uur van daar verwijderd, kreeg hij door spionnen niet ver van *Eckhartsberg* berigt, dat, dienzelfden dag, een uit *Rusland* terugkeerend korps *Beijersche* troepen, onder bevel van den generaal *von Rechberg*, van *Sondershausen* te *Langensanza* zouden binnen rukken, aldaar overnachten, en van daar den volgenden dag den marsch verder voortzetten. — Dit korps bestond, volgens ingekomene berigten, uit 1700 man infanterie, 400 man kavallerie en 6 stukken geschut. Ofschoon *Langensanza* bijna 20 uur verwijderd was, besloot *von Hellwig* echter, dit korps in den nacht te overvallen, en hetzelve ten minste de kanonnen te ontnemen. Meer liet zich kwalijk uitvoeren; daar het gering getal van *von*

Hellwig's manschappen, hem slechts toeliet, om ten hoogste 100 paarden den vijand tegen over te stellen.

De majoor nam derhalve zijnen weg over *Colleda*, *Weissensee* naar *Tonnstadt*, alwaar hij halt hield, om zoo wel zijne manschappen als paarden te laten uitrusten.

Hier vernam hij nog, door verzekerde spionnen, de positie der *Beijerschen* te *Langensalza*, en brak zonder tijdverlies op, ontmoetende den 13den April des morgens om 2 uur de vijandelijke voorposten, welke hij onverwijd aangreep, dezelve terug wierp, en zich naar de poort spoedde, waar het geschut stond. De *Beijerschen* geen vijandelijken overval duchtende, hadden de stukken bij de poortwacht geplaatst. De luitenant *von Triebenfeld*, rukte met de eerste rotten de poort binnen, en greep de wacht aan, doch bekwam hierbij eene zware wonde. Hij werd echter in dien tusschentijd door het 2de gedeelte, onder bevel van den luitenant *Zaradski* ondersteund, waarop de wacht overweldigd werd.

Daar de *Beijerschen* den 13den verder zouden marcheren, zoo waren zij, toen de aanval der Pruisische huzaren plaats had, reeds voor een groot gedeelte op de been, en konden derhalve spoedig op het bedreigde punt toesnellen, waar *Hellwig*, uit hoofde van den verren marsch, niet vroeger had kunnen aankomen. Het kwam derhalve, bij dit kleine park, tot een hevig gevecht, hetwelk nogtans voor den majoor *von Hellwig* dit gelukkig resultaat had, dat hij 3 kanonnen, 2 houwitser, 1 kaisson, 1 munitie wagen, 32 paarden en 12 krijgsgevangenen veroverde. Aan dooden en gekwetsten konden de *Beijerschen* 40 à 50 man verloren hebben. De Pruisen hadden 1 officier en 3 man zwaar gewond, 2 man gevangen en eenige paarden gewond.

De *Beijerschen*, die waarschijnlijk de hun aanvallende troep sterker waanden dan zij werkelijk was, boden niet lang wederstand, en beproefden ook verder niet, hun verloren geschut weder te krijgen, maar trokken in geregelde orde af. *Hellwig* bleef, ten einde zijne zwakheid te verbergen, en den vijand niet op het denkbeeld te brengen, om op zijne beurt aan te vallen, steeds met hem schermutselen. Dit gelukte den majoor zoo volkomen, dat hij zich rustig over *Teunstadt* naar *Strausfukrt* terug kon trekken, alwaar hij halt hield, om manschappen en paarden, na zulk eene vermoeijende expeditie, de hoognoodige rust te schenken.

Voor den overval bij *Langensalza* bekwam de majoor *von Hellwig* de nieuw opgerigte orde van het *ijzeren kruis*, 2de klasse, en was de 2de officier des Pruisischen legers, welke daarmede beschonken werd. Ook begiftigde hem de Russische Keizer met de *Sint George orde*, 4de klasse.

Den 14den en 15den April hield *Hellwig* zich onledig met het inwinnen van berigten aangaande den vijand. Hij ving onderscheidene courriers op, welke uit Parijs aan den onderkoning van Italie, die het Fransche leger in *Duitschland* kommandeerde, afgezonden waren.

Na deze 2 dagen rust, welke de majoor ten nutte maakte, om zijn veroverd geschut en depeches af te zenden, brak hij, voorzien van voorledige berigten, aangaande de vijandelijke stellingen, den 16den April op, ten einde in *Eischfelde* tegen de aldaar staande troepen iets te ondernemen.

Hij marcheerde den 16den April tot *Langensalza*, en bivouackeerde aldaar in groote stilte. Daar hij wist, dat in *Waunfried* 1 eskadron Westfaalsche huzaren en 1 kompagnie infanterie, als ook te *Mühlhausen*, 50 huzaren stonden, zoo nam hij het besluit, hen te overvallen.

Den 17den marcheerde hij des nachts naar *Mühlhausen*, om den aldaar staanden voorpost op te ligten; doch deze was reeds vroeger ingetrokken. *Von Hellwig* vervolgde derhalve, zonder eenig oponthoud en door eenen goeden gids geleid, zijnen weg naar *Waunfried*.

Door de aanwezigheid van vele *Westfaalsche* troepen, in die streken, was zijne eigene veiligheid zijne eerste zorg; weshalve hij genoodzaakt was, verscheidene posten te bezetten. Dit verminderde zijne, voor den aanval op *Waunfried* bestemde, manschappen tot op 90. Deze verdeelde hij in 2 deelen, waarvan hij het eene onder bevel van den ritmeester *von Bornstedt* stelde, en het andere zelf aanvoerde. Des avonds ten 10 uren, liet hij *Waunfried* aan twee kanten tevens aanvallen, en wel (daar beide afdeelingen op de minuut af te gelijk aanvielen) met zulk gelukkig gevolg, dat al de *Westfaalsche* huzaren, benevens een gedeelte der infanterie gevangen genomen werd. De nacht en het doorsneden terrein redde het overige der infanterie.

Von Hellwig kreeg tot gevangenen 1 ritmeester, 1 luitenant, 80 huzaren, 100 paarden en over de 50 man infanterie, met welke hij nog denzelfden nacht terug keerde.

De gevangene *Westfalers* waren zeer genegen, om met de Pruisen gemeene zaak te maken. *Von Hellwig* versterkte hierdoor zijn eskadron met deze huzaren, en behield ook de ligte infanteristen bij zich, welke den stam uitmaakten van het later door hem opgerigt infanterie bataillon. Reeds lang toch had hij het plan gevormd, om een zelfstandig korps van verscheidene wapensoorten te organiseren, en hetzelfde op eigene hand, als partijganger, te ageren. Hij verkeerde in de zekere hoop, van de daartoe nog ontbrekende Koninklijke vergunning te zullen bekomen, en bediende zich derhalve van de hem gunstige gelegenheid, om, door vrijwillig dienstnemende gevangenen den grond tot dat korps te leggen.

Tot belooning voor het gevecht van *Waunfried*, bekam *von Hellwig* het ijzeren kruis, 1ste klasse. Hij was de eerste officier van het Pruissische leger, wien deze onderscheiding te beurt viel.

Den 18den April marcheerde *von Hellwig* naar *Pruissen* terug, en meende hier halt te houden, ten einde zijne manschappen in orde te brengen; dan hij kreeg den 19den last, om zich wederom aan de 2 eskadrons van het 2de Silezische huzaren regiment, welke te *Schorwerda*, onder majoor *La Roche* stonden, aan te sluiten.

Door deze zamenstrekking hield *von Hellwig's* zelfstandigheid op, welke in het geheel slechts 9 dagen geduurd had, in welken korten tijd hij echter 2 schoone ondernemingen had uitgevoerd.

Gedurende zijne vereeniging met het regiment, kwam het korps nog in verscheidene gevechten, onder anderen tegen het 10de Fransche huzaren regiment, hetwelk zij uit een joegen en een gevoelig verlies toebagten. Daar de Franschen, zich in de omstreken van *Lutzen* steeds meer concentreerden, had den 2den Mei aldaar de veldslag plaats, waarin de kavallerie weinig gelegenheid vond, om tegen den vijand te ageren. De geallieerde armée bivouackeerde op het slagveld, en trok den 3den terug; terwijl *von Hellwig*, onder gedurig schermutselen, de *Elbe* passeerde en den 7den Mei te *Keulen* aankwam.

Den 8sten Mei, bekam hij van den veldmaarschalk *Blücher* de Koninklijke vergunning, om met 2 eskadrons van het 2de Silezische huzaren regiment, als partijganger naar zijn goetvinden te ageren. — Thans was zijn wensch vervuld. Hij had een korps voor zich, welks formatie aan hem overgelaten was, en met hetwelk hij naar goeddunken tegen den vijand opereren kon.

Den 9den Mei brak hij derhalve, met zijne 2 eskadrons op, zwierf in de rigting van *Torgau* en *Wittenberg* rond. Hij had vernomen, dat de Fransche generaal *Lauriston*, met zijn arméekorps, dezen omtrek zoude doortrekken; doch hij was aangaande deszelfs sterkte en marsch-directie onzeker. Door eenige krijgsgevangenen in handen te krijgen, trachtte hij dienaangaande iets stelligs te vernemen; weshalve hij in de omstreken met zijne huzaren rond zwierf.

Den 17den Mei kwam *Lauriston*, met zijn korps opdagen, en trok tot *Seufenberg* door. Het was voor *von Hellwig* ten uiterste belangrijk, om, ten aanzien der zamenstelling van dit korps, stellige berigten in te winnen. Dien ten gevolge nam hij in den omstreek op eene vlakte eene stelling, welke door een moeras zoodanig gedekt was, dat hij slechts door een eskadron in front kon aangevallen worden. Deze goed uitgezochte positie gaf hem het voor-

deel, dat hij, in weerwil zijner geringe magt, in de nabijheid des vijands, tot deszelfs verkenning blijven konde, zonder aan het gevaar bloot gesteld te zijn, van door overmagt aangevallen te kunnen worden.

De vlakte, op welke *von Hellwig* stond, werd door een half boogvormig bosch ingesloten, door hetwelk *Lauriston's* troepen deileerden, en hetwelk hem slechts veroorloofde dat gedeelte te zien, hetwelk deboucheerde. Dit waren omstreeks 10 eskadrons kavallerie, welke, het terrein onkundig, zich in linie stelden, en de Pruisen wilden aangrijpen. Zoodra zij aan de moeras kwamen, moesten zij met eskadrons afbreken, ten einde den aanval voort te zetten. Middelerwijl de vijand deze beweging maakte, nam de majoor de gelegenheid waar, greep met zijne eskadrons de aanrukkende vijandelijke aan, wierp dezelve op de volgende, waardoor al de kavallerie in wanorde geraakte, en tot aan het woud, uit hetwelk de voortrukkende troepen deboucheerden, terug gedrongen werd. Het was duidelijk, dat tegen zulk eene overmagt, niets met voordeel uit te rigten viel. *Von Hellwig's* oogmerk, om de sterkte van het *Lauristonsche* korps en deszelfs rigting te vernemen, was echter gelukt. Hij staakte alzoo het gevecht en trok zich des nachts tot *Hoijserswerd*, terug. De landlieden uit den omtrek hebben het verlies der Franschen op 150 man begroot; het *Hellwigsche* korps had slechts een verlies van 5 dooden en 20 gekwetsten.

Het legerkorps des generaal *Lauriston* was omstreeks 20,000 man sterk, en voerde eene bijzondere sterke artillerie met zich mede. Deszelfs bestemming was de gecombineerde armée bij *Bautzen* in de flank te opereren. Deze belangrijke tijding haaste zich *von Hellwig*, den kommanderende generaal te melden, en hij was de eerste, die het leger met het aanrukken van dit korps bekend maakte.

Reeds vroeger had de majoor *von Hellwig*, het 1ste gelid zijner huzaren met lansen gewapend, en aldus door eene gelukkige verbinding der beide beste kavallerie wapenen, de lans en de sabel, de inwendige sterkte zijner eskadrons verdubbeld, schrijvende hij het sterke verlies des vijands voornamelijk aan de werking der lans toe.

Van den 17den Mei af, bleef hij steeds in de nabijheid van het *Lauristonsche* legerkorps, hetwelk hij, wegens deszelfs sterkte, ontwijken moest; harcelerende het echter steeds op deszelfs weg naar *Bautzen*. Den 18den trok *Hellwig* in den rug van het Fransche leger, om deszelfs gemeenschap met *Dresden* te storen.

De slag van *Bautzen* drong het geallieerde leger naar *Silezie*. De sterke vijandelijke bezetting van *Hoijserswerda*, kon den majoor, bij zijne geprojecteerde expeditie, gevaarlijk worden, waarom hij besloot, dit oord, hetwelk met een regiment troepen van het Rijnverbond bezet was, weg te nemen. Zijne infanterie, waartoe hij den stam te *Waunfried* legde, was tot over de 100 man aangewassen, en had zich met hem vereenigd. Hij rukte derhalve in den nacht van den 25sten op den 26sten Mei voor *Hoijserswerda*, omsingelde de plaats en liet dezelve oepschen. Dit mislukte echter geheel en al. De bezetting was op hare hoede, en ontving zelfs den afgezonden trompetter niet, maar wees hem door geweervuur terug. *Von Hellwig* moest alzoo den 26sten onverrichter zake van *Hoijserswerda* naar *Spreenberg* terug trekken.

(Het vervolg in een volgend nummer.)